

Значення суду в забезпеченні державної політики у сфері прав людини в Україні

Ярослав Лисенко,

аспірант,

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,

e-mail: lysenkoyo@krok.edu.ua,

ORCID: 0009-0008-0922-3944

Олександр Биков,

док. юр. наук., професор кафедри теорії та історії держави і права,

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,

e-mail: oleksandrbrm@krok.edu.ua,

ORCID: 0000-0003-4965-696X

Державна політика у сфері прав людини визначає напрями реформування судової інфраструктури, запровадження інноваційних технологій у судочинство, а також створення спеціалізованих судів для вирішення певних категорій справ. Так, державна політика у сфері прав людини відіграє важливу роль у формуванні та розвитку судової системи, яка є одним із головних інструментів забезпечення правового порядку та захисту прав і свобод громадян. В умовах реформування правової системи України вплив державної політики у цій сфері є визначальним для побудови ефективної, справедливої та прозорої судової системи, що відповідає міжнародним стандартам. При цьому, судова влада є основним гарантованим механізмом захисту прав і свобод громадян, а її ефективність є критично важливою для функціонування правової держави.

Дослідженням ролі суду та судової влади в розрізі механізму захисту прав людини займались С. Чорна, О. Б. Северінова, В. В. Сенчук, С. О. Короєд, І. О. Кресіна, С. В. Прилуцький, В. С. Котковський, М. О. Богатирьова, О. Борискова тощо.

Право громадян на судовий захист гарантоване статтею 10 Загальної декларації прав людини, положення якої відображені у частині першій статті 55 Конституції України, а саме: «Кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб» [1]. Згідно з частиною першою статті 124 Конституції України правосуддя в Україні здійснюють виключно суди. Делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускаються [1].

Так, на думку С. Чорної, «судова влада є одним із найефективніших засобів захисту прав людини та громадянина від порушень. Її завдання – відновлення порушених прав і свобод людини та громадянина. Судова форма захисту є вищою формою захисту прав і свобод людини, яка забезпечує їй максимум процесуальних гарантій. Тому право на судовий захист є засобом забезпечення передбаченої законом можливості людини звертатися до органів правосуддя за захистом своїх прав, свобод і законних інтересів» [2, с. 190].

Зважаючи на це, судова система України виступає основним гарантом

реалізації права громадян на судовий захист, забезпечуючи доступ до правосуддя та можливість оскарження порушень з боку державних чи місцевих органів, а також посадових осіб. Встановлені конституційні норми підкреслюють важливість незалежності судової влади та її виключної компетенції у здійсненні правосуддя, що є однією з основних ознак правової держави.

Крім того, такі положення спрямовані на захист прав і свобод кожної особи, гарантуючи прозорість і об'єктивність у вирішенні правових спорів. Важливим аспектом є забезпечення не лише формального доступу до суду, але й створення умов для ефективного розгляду справ, що включає своєчасність, неупередженість і професіоналізм судових рішень.

Так, Національна стратегія у сфері прав людини, затверджена Указом Президента України від 24 березня 2021 року № 119/2021, передбачає стратегічні напрямки удосконалення судової системи, такі як забезпечення права на справедливий суд, підвищення доступності правосуддя та посилення незалежності судової влади. Ухвалення таких документів формує орієнтири для розвитку судової системи, враховуючи ключові принципи прав людини, закріплені у міжнародних актах, зокрема у Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

О. Северінова зазначає, що «рівень довіри суспільства до судової влади є одним з ключових мірил ефективності правового регулювання діяльності судової влади та практики здійснення судами правосуддя. Отримання судовою владою підтримки від суспільства здійснюється як за рахунок справедливого вирішення кожної окремо взятої справи (адже кожна особа, яка звернувшись до суду отримала швидке і справедливе вирішення своєї справи, уже значно більше довіряє судовій владі), так і через забезпечення доступу громадськості до інформації про судові засідання та судові справи» [2, с. 190]. Водночас для досягнення високого рівня довіри суспільства до судової влади важливим є подальше вдосконалення судової системи відповідно до міжнародних стандартів. Це передбачає, зокрема, підвищення кваліфікації суддівського корпусу, запровадження новітніх технологій у судочинство, забезпечення належного матеріального і технічного оснащення судів, а також усунення корупційних ризиків у системі правосуддя.

Тобто державна політика впливає на механізми підбору, призначення та професійного розвитку суддівського корпусу, що є критично важливим для забезпечення неупередженості та високої якості правосуддя. Крім того, політика у сфері прав людини визначає напрями реформування судової інфраструктури, запровадження інноваційних технологій у судочинство, а також створення спеціалізованих судів для вирішення певних категорій справ.

Таким чином, значення суду у забезпеченні державної політики у сфері прав людини в Україні є визначальним, адже саме судова влада виконує ключову роль у гарантуванні захисту прав і свобод кожного громадянина. Державна політика у сфері прав людини визначає стратегічні напрями вдосконалення судової системи з урахуванням міжнародних стандартів судочинства та національних

суспільних потреб. Судова влада є не лише реалізатором верховенства права, а й гарантом законності та важливим інструментом збереження довіри до державних інституцій.

Проте для ефективного виконання цієї функції необхідно подолати системні виклики, такі як низька довіра до судової влади, проблеми з доступом до правосуддя та недоліки у забезпеченні прозорості судових процесів. Значення судів полягає не лише у здійсненні правосуддя, а й у формуванні судової практики, яка сприяє розвитку культури правової держави та формуванню суспільства, що поважає права людини.

Державна політика у сфері прав людини повинна бути спрямована на подальше реформування судової системи, зокрема на підвищення незалежності суддів, оптимізацію судової мережі, впровадження цифрових технологій та підвищення прозорості діяльності судів. Лише за умови всебічного вдосконалення судової влади можливо досягти реального захисту прав і свобод громадян та забезпечити стає демократичне майбутнє України.

Ключові слова: суд; державна політика; права людини.

Список використаних джерел

1. Конституція України : від 28.06.1996 № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 19.11.2024).
2. Чорна С. Роль судової влади в конституційно-правовому механізмі захисту прав і свобод людини. Підприємництво, господарство і право: конституційне право. 2020. № 8/2020. С. 186–190. URL: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.8.30> (дата звернення: 25.11.2024).
3. Северінова О. Б. Роль судової влади у правовій державі. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2023. № 3. С. 16–20. URL: http://apnl.dnu.in.ua/3_2023/3.pdf (дата звернення: 25.11.2024).